

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

RAPORT FINAL

Proiectul „Consolidarea cooperării judiciare internaționale în domeniul răspunderii părintești”

Prezentare generală a programului

Prin Programul „Justiție Civilă”, parte a programului mai larg „Drepturi Fundamentale și Justiție”, adoptat la 25 septembrie 2007 de către Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene, Comisia Europeană oferă anual finanțare pentru proiectele depuse în parteneriat de instituții din State Membre ale Uniunii Europene care au drept scop consolidarea cooperării judiciare în materie civilă și crearea unui spațiu european de justiție bazat pe cunoaștere și încredere reciprocă. Astfel, se urmărește reducerea impedimentelor de ordin legal care pot îngreuna cooperarea judiciară în materie civilă, îmbunătățirea contactelor și a schimbului de informații și bune practici între autoritățile publice cu competențe juridice și administrative și alte organisme care activează în domeniul juridic, precum și formarea profesională a specialiștilor.

În cadrul acestui Program, Ministerul Justiției din România, alături de Ministerul Administrației și Justiției și Oficiul Consiliului Național al Justiției, ambele din Republica Ungară, au implementat proiectul intitulat „Consolidarea cooperării judiciare internaționale în domeniul răspunderii părintești”. Desfășurat pe parcursul a 14 luni (octombrie 2009-noiembrie 2010), proiectul a avut drept obiectiv atât îmbunătățirea practicii cooperării judiciare în materia dreptului familiei cât și perfecționarea specialiștilor din statele partenere implicați în cauzele ce intră în sfera de aplicare a principalului act comunitar avut în vedere, anume Regulamentul Consiliului (CE) nr. 2201/2003 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești.

Conferința de deschidere

Proiectul „Consolidarea cooperării judiciare internaționale în domeniul răspunderii părintești” a debutat în luna ianuarie 2010, prin organizarea la București a unei conferințe de deschidere la care au participat atât reprezentanți ai instituțiilor partenere din cele două state cât și reprezentanți ai celor 15 curți de apel din România. O mare parte din participanții români prezenți au avut și calitatea de membru al Rețelei Judiciare Române în Materie Civilă și Comercială, cu rol în

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

facilitarea aplicării efective și practice a instrumentelor comunitare și în oferirea de sprijin în cazul unor cereri de cooperare judiciară internațională între statele membre ale Uniunii Europene.

Conferința de deschidere a avut drept temă identificarea problemelor cu care specialiștii se confruntă în practică în aplicarea Regulamentului mai sus menționat, precum și stabilirea nevoilor de formare profesională comune ale magistraților din cele două state partenere cu privire la acesta. Astfel, au fost trasate liniile directoare ale atelierelor de lucru propriu-zise din cadrul proiectului.

Seminarii

Cele 4 seminarii cu o durată de 2 zile și jumătate fiecare au fost organizate în perioada aprilie-septembrie 2010 în orașele București, Mamaia, Iași, Timișoara. La acestea au fost invitați să participe judecători cu atribuții în judecarea cauzelor de dreptul familiei, ce își desfășoară activitatea la nivelul judecătoriilor și al tribunalelor din circumscripțiile celor 15 curți de apel din România, precum și judecători din Ungaria.

Structura și tematica seminariilor a fost identică pentru toate cele patru locații, astfel: prima zi a seminarului a fost dedicată aspectelor practice privind normele de competență a instanțelor de judecată în cauzele vizând materia matrimonială și materia răspunderii părintești, cea de-a doua zi a privit recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești ce intră în sfera de aplicare a Regulamentului, pentru ca ultima zi să fie dedicată prezentării principalelor adrese de Internet și a aplicațiilor disponibile utile judecătorilor atunci când se confruntă cu o cauză ce presupune cooperarea judiciară cu o altă autoritate a unui stat membru. Primele două zile din agenda seminariilor au cuprins, de asemenea, și un atelier de lucru moderat de experții invitați, având ca obiect tematica fiecărei zile în cauză.

În vederea asigurării unei corecte înțelegeri și aplicări a Regulamentului în discuție, fiecare seminar a avut în vedere și dispozițiile Convenției de la Haga din 1980 privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii, deoarece ambele acte normative se bazează, într-o largă măsură, pe ideea existenței unei competențe naturale a instanțelor judecătorești de la reședința obișnuită a copilului în cazul unui litigiu referitor la răspunderea părintească.

În același timp, deși partenerii cheie în proiect au fost România și Ungaria, acestuia i s-a atribuit o dimensiune europeană largită, prin implicarea unor specialiști din alte state membre, precum Germania, Austria, Marea Britanie, Spania, cu o bogată experiență în aplicarea dispozițiilor Regulamentului Bruxelles II bis.

Astfel, experții români participanți au fost:

- Judecător Simona Bacșin, președinte al secției civile din cadrul Curții de Apel Galați;
- Judecător Carmen Mititelu, vicepreședinte al Tribunalului Dolj;

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

- Viviana Onaca, director, Direcția Drept Internațional și Cooperare Judiciară, Ministerul Justiției;
- Katalin - Barbara Kibedi, fost magistrat, vicepreședinte al Consiliului de Mediere;
- Camelia Tobă, consilier juridic, Direcția Drept Internațional și Cooperare Judiciară, Ministerul Justiției;
- Flavius George Păncescu, consilier juridic, Direcția Drept Internațional și Cooperare Judiciară, Ministerul Justiției.

Experții maghiari participanți au fost:

- Maria Kurucz, Șef al Direcției de Asistență Juridică în Materie Civilă, Departamentul de Codificare a Dreptului Civil și a Dreptului Internațional Privat, Ministerul Justiției și al Administrației Publice;
- Dr. Ottóné Brávác, director adjunct în cadrul Departamentului de Codificare a Dreptului Civil și a Dreptului Internațional Privat, Ministerul Justiției și al Administrației Publice;
- Dr. Tibor SZŐCS, consilier juridic în cadrul Departamentului de Codificare a Dreptului Civil și a Dreptului Internațional Privat, Ministerul Justiției și al Administrației Publice ;
- Dr. György SENYEI, judecător, Judecătoria Borsod-Abaúj-Zemplén; Republica Ungară;
- Dr. Márta NAGY GYENGÉNÉ , judecător, Judecătoria Szeged; Republica Ungară;
- Péter Szepesházi, judecător, Curtea Centrală Districtuală din Buda, Republica Ungară.

Experții străini participanți au fost:

- Judecător Sabine Brieger, Judecătoria Berlin-Pankow/Weißensee, Germania, membru al Rețelei Judiciare Europene;
- Dr. Jamie Walker, mediator și trainer în cazuri ce implică încredințarea transfrontieră, Germania;
- Judecător Francisco Javier Forcada Miranda, Judecătoria pentru cauze de dreptul familiei nr. 6, Zaragoza, Spania, membru al Rețelei Judiciare Europene;
- Judecător Sabine König, Judecătoria Hamburg, Germania, lector în domeniul arbitrajului și al medierii;
- Judecător Thomas Traar, Departamentul de drept civil și de procedură civilă internațională, Ministerul Federal al Justiției din Austria;

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

- Hon. Lord Justice Mathew Thorpe, judecător la Curtea de Apel a Angliei și Țării Galilor, Departamentul de Drept Civil ;
- Dr. Andrea Schulz, Șef al Autorității Centrale pentru litigiile transfrontaliere referitoare la custodia minorilor și protecția internațională a adulților, Oficiul Federal al Justiției, Germania.

Conferința de închidere

Conferința de închidere a proiectului a avut loc la București, în perioada 18-19 noiembrie 2010. La acest eveniment au participat atât reprezentanți ai instituțiilor partenere din cele două state cât și reprezentanți ai 14 Curți de Apel din România. În cadrul acestui eveniment au fost prezentate rezultatele celor patru ateliere de lucru organizate în cadrul proiectului, broșura adresată publicului privind aplicarea Regulamentului Consiliului (CE) nr. 2201/2003 privind responsabilitatea părintească ce conține informații utile cu privire la drepturile conferite prin regulamentul mai sus menționat, precum și recomandări în vederea îmbunătățirii modalităților de aplicare a dispozițiilor acestuia.

Prezentare generală a Regulamentului (CE) nr. 2201/2003

Din punct de vedere al materiei, Regulamentul cuprinde norme referitoare la divorț, separarea de drept, anularea căsătoriei, atribuirea, exercitarea, delegarea, retragerea totală sau parțială a răspunderii părintești (ex. încredințarea minorilor, stabilirea dreptului de vizită, tutela, curatela, plasamentul etc.). Regulamentul nu se aplică în materie de filiație, adopție, stabilire nume minor, emancipare, obligație de întreținere, acte fiduciare și succesiuni ori în privința măsurilor luate ca urmare a săvârșirii de către minor a unor fapte penale.

După obiectul reglementării, textul comunitar în discuție conține atât dispoziții privind competența instanțelor de judecată cât și reguli privind procedura recunoașterii și executării pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene a hotărârilor judecătorești pronunțate într-un alt stat membru.

O secțiune importantă este dedicată și atribuțiilor autorităților centrale ale statelor membre, cu rol de asistență și cooperare în cauzele specifice care intră în sfera de aplicare a Regulamentului.

Regulamentul (CE) 2201/2003 a intrat în vigoare pentru Republica Ungară la 1 martie 2004 iar pentru România la 1 ianuarie 2007, ca momente ale aderării acestor țări la Uniunea Europeană.

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

Legislația națională aplicabilă

România

Cu toate că Regulamentul este un act comunitar cu aplicabilitate directă în fiecare stat membru al Uniunii Europene (cu excepția Danemarcei), la nivel intern a fost considerată necesară elaborarea unei legi care să faciliteze punerea în aplicare a acestuia, necesitate determinată de însăși dispozițiile art. 68 din textul comunitar. Astfel, prin Legea nr. 191/2007 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 119/2006 privind unele măsuri necesare pentru aplicarea unor regulamente comunitare de la data aderării României la Uniunea Europeană a fost stabilite normele de competență materială a instanțelor implicate în cauzele ce intră sub sfera de aplicare a Regulamentului. Astfel, în măsura în care o hotărâre privind materia matrimonială ori materia răspunderii părintești pronunțată într-un alt stat membru al Uniunii Europene urmează a fi aplicată pe teritoriul României, cererile pentru recunoașterea, precum și cele pentru încuviințarea executării silite a acesteia sunt de competența tribunalului. Hotărârea astfel pronunțată va putea fi atacată cu recurs, în termen de 15 zile, soluționarea fiind de competența curții de apel. În același timp, în cazul hotărârilor judecătorești pronunțate în România și pentru care se solicită recunoașterea sau încuviințarea executării într-un alt stat membru al Uniunii Europene, competența de a emite certificatele prevăzute în anexele Regulamentului aparține primei instanțe care a pronunțat hotărârea.

În ceea ce privește procedura executării pe teritoriul României a hotărârilor judecătorești pronunțate în materia răspunderii părintești pe teritoriul unui alt stat membru, art. 47 din Regulament trimite la dreptul statului membru în care are loc executarea. Dispozițiile ce vin în completarea Regulamentului sunt, în această situație, cele ale Codului de Procedură Civilă.

O primă ipoteză analizată privește o hotărâre de divorț pronunțată de o autoritate competentă dintr-un stat membru al Uniunii Europene ce ar urma să fie recunoscută și executată pe teritoriul României.

Pentru actualizarea actelor de stare civilă pe baza unei hotărâri pronunțate în alt stat membru în materie de divorț, separare de corp sau anulare a căsătoriei care nu mai poate fi supusă niciunei căi de atac în conformitate cu dreptul respectivului stat membru, nu este necesară nicio procedură. Pentru actualizarea datelor din registrul de stare civilă, hotărârea străină de divorț va trebui însoțită de certificatul prevăzut la Anexa I din Regulament, eliberat la cerere de instanța judecătorească sau de autoritatea competentă din statul membru de origine.

Conform Legii nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, cu modificările și completările ulterioare, atribuțiile de stare civilă se îndeplinesc de consiliile județene,

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

respectiv de Consiliul General al Municipiului București, de serviciile publice comunitare locale de evidență a persoanelor, în unitățile administrativ-teritoriale unde acestea sunt constituite, precum și de ofițerii de stare civilă din cadrul primăriilor unităților administrativ-teritoriale în care nu funcționează servicii publice comunitare locale de evidență a persoanelor.

Înregistrarea actelor și faptelor de stare civilă și înscrierea mențiunilor se fac la cerere, pe baza declarației persoanei obligate la aceasta, sau din oficiu.

Modificările intervenite în statutul civil al cetățenilor români aflați în străinătate se înscriu de ofițerul de stare civilă prin mențiune pe marginea actelor de stare civilă, cu aprobarea Direcției pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date.

A doua ipoteză analizată privește o hotărâre pronunțată în materia răspunderii părintești pronunțată pe teritoriul unui stat membru și care ar urma să fie recunoscută și executată pe teritoriul României.

Persoana interesată de recunoașterea unei hotărâri pronunțate într-un stat membru poate avea interesul, de asemenea, să execute respectiva hotărâre pe teritoriul României. În acest sens, Regulamentul dispune că hotărârile judecătorești pronunțate într-un stat membru cu privire la exercitarea răspunderii părintești față de un copil, care sunt executorii în acel stat și care au fost notificate sau comunicate, se execută într-un alt stat membru după ce s-a încuviințat executarea la cererea oricărei părți interesate

Din punct de vedere al competenței materiale, o astfel de cerere trebuie adresată tribunalului, conform Legii nr. 191/2007. În baza art. 5 din Codul de procedură civilă, sub aspect teritorial instanța competentă va fi aceea de la domiciliul pârâtului. Dacă pârâtul are domiciliul în străinătate sau nu are domiciliul cunoscut, cererea se va face la instanța reședinței sale din țară, iar dacă nu are nici reședința cunoscută, la instanța domiciliului sau reședinței reclamantului. Aceste reguli sunt aplicabile atât pentru situația în care obiectul cererii este pronunțarea unei hotărâri de recunoaștere cât și pentru situația în care se solicită refuzul recunoașterii hotărârii străine. Aceleași reguli de competență materială și teritorială sunt aplicabile și în cazul în care partea interesată dorește încuviințarea executării pe teritoriul României a unei hotărâri privind răspunderea părintească.

Partea interesată va trebui să prezinte:

- o copie a hotărârii care să întrunească toate condițiile necesare în vederea stabilirii autenticității sale;
- certificatul prevăzut la Anexa II din Regulament, eliberat la cerere de instanța judecătorească sau de autoritatea competentă din statul membru de origine;
- originalul sau o copie certificată pentru conformitate a documentului care stabilește că actul de sesizare a instanței sau un act echivalent a fost notificat sau comunicat părții care nu s-a prezentat ori orice document care arată că

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

pârâtul a acceptat hotărârea în mod neechivoc (doar în cazul în care este vorba despre o hotărâre în lipsă).

În lipsa prezentării certificatului ori a documentelor justificative necesare pentru situația în care hotărârea a fost dată în lipsă, instanța judecătorească poate acorda un termen pentru prezentarea lor sau poate accepta documente echivalente sau, în cazul în care consideră că dispune de suficiente informații, poate să renunțe la prezentarea lor.

În cazul în care se tăgăduiește exactitatea traducerii în limba română sau a scrierii cu litere latine, făcută de parte, instanța poate dispune, în baza art. 141 Cod Procedură Civilă, ca traducerea sau scrierea cu litere latine să se facă de un traducător autorizat sau, în lipsă, de o persoană de încredere, în care caz se vor aplica dispozițiile privitoare la experți.

Hotărârea astfel pronunțată va putea fi atacată cu recurs, în termen de 15 zile, soluționarea sa fiind de competența curții de apel.

Conform art. 47 din Regulament, procedura de executare se stabilește prin dreptul statului membru în care are loc executarea. Prin urmare, textul comunitar va trimite la dispozițiile Codului de Procedură Civilă. Hotărârea judecătorească astfel obținută se va executa numai dacă va fi învestită cu formula executorie prevăzută de art. 269 alin. 1 Cod procedură civilă. Ea va fi executată prin intermediul executorului judecătoresc din circumscripția judecătoriei în care urmează să se efectueze executarea, conform art. 373 Cod Procedură Civilă.

Cererea de executare silită se va depune de partea interesată la executorul judecătoresc competent. Împotriva executării silite înseși, precum și împotriva oricărui act de executare se poate face contestație de către cei interesați sau vătămați prin executare. Contestația la executare poate fi invocată de mai multe ori și poate suspenda executarea (art. 399-404 Cod Procedură Civilă). De asemenea, în cazurile prevăzute de lege precum și atunci când executorul judecătoresc consideră necesar, organele de poliție, jandarmerie sau alți agenți ai forței publice, după caz, vor fi obligați să acorde concursul la îndeplinirea efectivă a executării silite.

O a treia ipoteză are în vedere o hotărâre prin care o instanță dintr-un stat membru a stabilit un drept de vizită privind un minor și care ar urma să fie executată pe teritoriul României.

Dreptul de vizită acordat printr-o hotărâre judecătorească executorie pronunțată într-un stat membru este recunoscut și are forță executorie în România fără să fie necesară încuviințarea executării și fără să fie posibil să se opună recunoașterii acesteia în cazul în care hotărârea a fost certificată în statul membru de origine utilizând formularul al cărui model este prevăzut în Anexa III din Regulament. Persoana interesată urmează a se adresa direct executorului judecătoresc

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

competent din punct de vedere teritorial, urmând a fi demarată procedura mai sus descrisă.

A patra ipoteză vizează hotărârile de înapoiere de minori ce au fost pronunțate de o instanță dintr-un stat membru în conformitate cu dispozițiile art. 11 (8) din Regulament.

Situația de la care se pornește este cea a unui copil deplasat dintr-un stat membru în altul față de care s-a deschis procedura înapoierii vizată de Convenția de la Haga din 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii. În cazul în care instanța competentă din statul membru de refugiu respinge cererea de înapoiere în temeiul art. 13 din Convenția de la Haga (dacă există un risc grav ca înapoierea copilului să-l expună unui pericol fizic sau psihic sau să-l situeze într-o situație intolerabilă ori dacă persoana, instituția sau organismul care avea în îngrijire copilul nu exercita efectiv dreptul privind încredințarea la data deplasării sau neînapoierii, ori consimțise sau achiesase ulterior acestei deplasări sau neînapoierii), atunci instanța din statul membru al reședinței obișnuite de unde copilul a fost deplasat poate pronunța ea însăși o hotărâre de înapoiere ce va fi direct executorie pe teritoriul statului membru de refugiu.

Astfel, în ipoteza unui copil deplasat dintr-un stat membru al Uniunii Europene pe teritoriul României, a cărei înapoiere a fost refuzată de către instanțele române în baza art. 13 din Convenția de la Haga din 1980, hotărârea ulterioară de înapoiere pronunțată de celălalt stat membru va fi recunoscută și va avea caracter executoriu în România fără să fie necesară încuviințarea executării și fără să fie posibil să se opună recunoașterii sale. Condiția formală cerută este ca hotărârea să fie certificată în statul membru de origine utilizând formularul al cărui model este prevăzut în Anexa IV din Regulament.

Acest lucru va însemna aplicarea aceleiași proceduri descrise la punerea în executare a unei hotărâri prin care s-a stabilit un drept de vizită.

Rolul Autorității Centrale române desemnate în baza art. 53 din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003.

Autoritatea Centrală desemnată este Ministerul Justiției, care, prin Direcția Drept Internațional și Cooperare Judiciară este însărcinat atât cu facilitarea colaborării între instanțele statelor membre cât și cu acordarea de asistență titularilor răspunderii părintești în materii ce intră sub sfera de aplicare a Regulamentului. Printre activitățile desfășurate pot fi amintite furnizarea de informații cu privire la legislația națională, la procedurile aflate în curs de desfășurare ori la obținerea de informații privind situația unui copil.

Competențele pe care le are Ministerul Justiției, în calitate de Autoritate Centrală în baza Regulamentului trebuie analizate concomitent cu cele prevăzute de Convenția

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

de la Haga din 1980, în baza căreia are aceeași calitate de organ central. Pe acest considerent, trăsătura principală ce se desprinde din analizarea articolului 7 al Convenției de la Haga și articolelor 53-58 din Regulament este cooperarea pe care Autoritatea Centrală o desfășoară atât cu autoritățile interne (instanțe de judecată, poliție, autorități tutelare etc.) cât și cu omologii din străinătate.

O atribuție aflată în sarcina Autorității Centrale în temeiul Convenției de la Haga din 1980, dar în strânsă legătură cu aplicarea Regulamentului (CE) nr. 2201 este aceea dispusă de art. 16 din Convenție. Acest articol prevede că după ce vor fi fost informate despre deplasarea ilicită a unui copil sau despre neînapoierea sa, autoritățile judiciare sau administrative ale statului contractant unde copilul a fost deplasat sau reținut nu vor mai putea statua asupra fondului dreptului privind încredințarea până când nu se va stabili că nu se află întrunite condițiile Convenției pentru înapoierea copilului sau până când o perioadă rezonabilă nu se va fi scurs fără ca o cerere pentru aplicarea Convenției să se fi făcut.

În mod practic, Ministerul Justiției, în momentul primirii unei cereri de înapoiere privind un copil deplasat ori reținut pe teritoriul României, notifică instanța română ce ar putea fi competentă teritorial asupra încredințării, identificată potrivit datelor cuprinse în cererea de înapoiere privind locul unde se află copilul și persoana cu care se presupune că acesta se află, ori ca urmare a localizării acestora.

Prin această dispoziție se pot aduce la cunoștința unei instanțe sesizate cu o cerere de încredințare a unor aspecte pe care altfel nu le-ar fi cunoscut și care ar îndreptăți-o să aplice dispozițiile de excepție ale art. 10 din Regulament, ce prevede că în caz de deplasare sau de reținere ilicită a unui copil, instanțele judecătorești din statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sale sau a reținerii sale ilicite rămân competente până în momentul în care copilul dobândește o reședință obișnuită într-un alt stat membru.

Republica Ungară

Legislația națională aplicabilă în materia deplasării ilicite de copii

Legislația maghiară internă aplicabilă în cauzele de deplasare ilicită de copii, în spețele ce intră în sfera de aplicare a Regulamentului (CE) nr. 2201/2003, Ordinul M.J. nr. 7/1988. IM., de aplicare a Convenției de la Haga, privind deplasarea ilicită de copii, care în cauzele ce intră în sfera de aplicare a Regulamentului, trebuie aplicat potrivit prevederilor art. 11 din Regulament.

În baza ordinului ministrului justiției, mai sus menționat, rezolvarea cererii de înapoiere a unui copil adus în Republica Ungară în mod ilicit este în primă instanță de competența exclusivă a judecătorului unic de la Judecătoria Centrală a Sectoarelor din Pesta. Procedura va fi pornită de reprezentatul juridic al solicitantului. Dacă solicitantul domiciliat în străinătate nu are în Republica Ungară un reprezentant juridic ales și finanțat de el, autoritatea centrală maghiară a Convenției de la Haga

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

(Ministerul Administrației și Justiției), împuternicește un birou avocațial în vederea reprezentării juridice a solicitantului; activitatea avocatului se extinde și asupra procedurii în apel și a celei de executare. Pentru solicitant – independent de situația materială sau veniturile solicitantului – activitatea avocatului maghiar împuternicit de autoritatea centrală este gratuită. (Onorariul avocatului rămâne în sarcina autorității centrale, prin plata unei sume globale lunare.) Având în vedere că pentru asigurarea reprezentării avocațiale nu este necesară cercetarea situației materiale a solicitantului, deschiderea procedurii nu suferă întârzieri; în cazul unei cereri complete, procedura judiciară va fi pornită în termen de o săptămână. În caz de recurs, în a doua instanță, completul de judecată al Tribunalului Capitalei se compune din trei judecători de profesie. Hotărârea definitivă și executorie a Tribunalului Capitalei, poate fi atacată doar prin recurs extraordinar, cu referire la încălcarea normelor de drept și judecată de trei judecători de profesie ai Curții Supreme de Justiție. Recursul extraordinar nu are efect de amânare asupra executării hotărârii.

Procedura de înapoiere a copilului adus ilicit în Republica Ungară trebuie efectuată peste rând. În majoritatea cazurilor, prima instanță de judecată se va pronunța în termen de șase săptămâni. În caz de recurs, hotărârea definitivă va fi dată în termen de aproximativ 3 luni de la înaintarea cererii.

Executarea hotărârii prin care se dispune înapoierea copilului se va face în baza Legii LIII./1994, privind executarea judiciară (în continuare: legea executării).

Legislația națională aplicabilă în legătura cu recunoașterea și executarea hotărârilor pronunțate în cauzele ce intra în sfera de aplicare a Regulamentului

Eliberarea certificatelor

1

Înainte de intrarea în vigoare a Regulamentului (CE) nr. 2201/2003, a fost modificată legea executării; în scopul elaborării normelor privind competența și atribuțiile judecătorești, legate de aplicarea Regulamentului. Prin modificarea legii s-a stabilit ca certificatele prevăzute în anexele Regulamentului (în scopurile procedurii privind recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în alt stat membru) să fie eliberate de către judecătoria maghiară care a pronunțat hotărârea în prima instanță. De asemenea, a fost modificată Hotărârea Guvernului nr. 149 din 10.XI.1997, privind autoritățile tutelare, cât și protecția copilului și tutela, având în vedere că în conformitate cu prevederile dreptului maghiar, în cauzele referitoare la stabilirea dreptului de vizită pot pronunța hotărâri nu numai instanțele de judecată, ci și autoritățile tutelare. Astfel, Hotărârea de Guvern a stabilit că în cauzele privind stabilirea dreptului de vizită, certificatul prevăzut la Anexa III a Regulamentului se eliberează de către serviciul tutelar care a hotărât în prima instanță.

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

Recunoașterea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială

Având în vedere că pentru înscrierea în evidența de stare civilă maghiară a hotărârilor în materie matrimonială, pronunțate în alte state membre ale Uniunii Europene, nu este necesară o procedură specială, a fost modificat ordinul ministrului de interne nr. 6/2003.(III.7.), privind registrele de stare civilă, procedura de încheiere a căsătoriei și stabilirea numelui. Potrivit acestuia, în cauzele ce intră în sfera de aplicare a Regulamentului, nu se aplică procedura de înscriere în registrul de stare civilă din Republica Ungară a hotărârilor judecătorești în materie matrimonială pronunțate în străinătate.

Încuviințarea executării și executarea în Republica Ungară a hotărârilor judecătorești în materia răspunderii părintești

În ceea ce privește încuviințarea executării în Republica Ungară a hotărârilor care conform Regulamentului sunt supuse procedurii de exequatur, în primă instanță hotărârea aparține – în baza legii executării – instanței judecătorești locale de la sediul tribunalului județean de domiciliu al persoanei obligate, iar în Budapesta, Judecătoriei Centrale a Sectoarelor din Buda. În cea de a doua instanță, pronunțarea hotărârii este de competența tribunalelor județene, iar în Budapesta, de cea a Tribunalului Capitalei. În cursul stabilirii judecătorilor în competența cărora intră procedura de exequatur, legiuitorul a hotărât ca procedura de exequatur, care necesită o pregătire specială, să nu intre în competența tuturor judecătorilor de pe teritoriul unui județ, ci doar în competența unei singure judecătorești din fiecare județ. În acest fel, este posibilă și specializarea în acest tip special de spețe a judecătorilor instrumentatori de la cele 20 de judecătorești vizate. După încuviințarea executării, executarea se face în conformitate cu prevederile legii executării.

Executarea în Republica Ungară a hotărârilor judecătorești în materia răspunderii părintești, fără procedura de exequatur

În cazul hotărârilor pronunțate în alt stat membru, prevăzute în art. 40. din Regulament, efectuarea procedurii de exequatur nu este posibilă. Înainte de intrarea în vigoare a Regulamentului, modificarea legii maghiare de executare a stabilit în mod categoric că aceste hotărâri constituie o excepție de la regulile procedurii de încuviințare din Republica Ungară. Atunci când Regulamentul prevede executarea fără exequatur, procedura din Republica Ungară începe cu pronunțarea hotărârii prin care se dispune executarea, ceea ce este de competența instanței judecătorești locale de la sediul tribunalului județean de domiciliu al persoanei obligate, iar în Budapesta, a Judecătoriei Centrale a Sectoarelor din Buda. După ce s-a dispus executarea, în privința executării, se vor aplica dispozițiile legii executării.

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

Executarea în Republica Ungară a hotărârilor judecătorești în materia stabilirii dreptului de vizita, fără procedura de exequatur

În conformitate cu legislația maghiară, în ceea ce privește executarea hotărârilor de stabilire a dreptului de vizită – ca și dispunerea și efectuarea executării – competența aparține serviciului tutelar de domiciliu sau reședința a copilului, motiv pentru care, cererile de executare a hotărârilor de stabilire a dreptului de vizită, formulate conform Regulamentului, vor fi înaintate serviciului tutelar respectiv.

Autoritățile centrale maghiare în baza Regulamentului

În Republica Ungară, Regulamentul are doua autorități centrale: în cazurile de deplasare ilicită a copilului, Ministerul Administrației și Justiției; în celelalte cazuri, Ministerul Național al Resurselor. Acest din urmă minister este autoritatea principală răspunzătoare de protecția copilului. Însă, având în vedere ca din 1986, atribuțiile autorității centrale maghiare în baza Convenției de la Haga asupra răpirii de copii au fost îndeplinite de Ministerul Justiției, s-a justificat menținerea funcției de autoritate centrală a Ministerului Justiției în cauzele de acest tip și în baza Regulamentului.

Noul Cod Civil maghiar

Se așteaptă ca la 1 ianuarie 2013, să intre în vigoare noul Cod Civil maghiar, cele mai importante dintre noile dispoziții ale acestuia în domeniile atinse de sfera de aplicare în materie a Regulamentului Consiliului UE nr. 2201/2003 – fără pretenția perfecțiunii și potrivit situației actuale a codificării – fiind următoarele:

- Probabil că în dreptul maghiar al familiei, în Codul Familiei din noul Cod Civil, va apărea dreptul real de încredințare împărțit sau cu alte cuvinte comun, ori folosind terminologia maghiară, plasamentul copilului. Potrivit legislației actuale, dreptul de încredințare comun asupra unui minor este de fapt simbolic, deoarece poate fi dispus doar pe lângă încredințarea copilului unuia dintre părinți, numai la cererea comună a părinților, și la încetarea în baza unei noi hotărâri judecătorești, trebuie dovedită doar colaborarea necorespunzătoare dintre părinți, indiferent de vinovăția lor, iar în cazul încetării, se menține încredințarea copilului unuia dintre părinți (fie și acela care se face vinovat de colaborarea necorespunzătoare). Însă dreptul real de încredințare asupra unui minor, împărțit sau comun, așa cum va fi stabilit în noul Cod Civil, va permite ca în baza convenției dintre părți, aprobată de instanța judecătorească, ori în baza unei sentințe judecătorești fără încredințarea copilului numai unuia dintre părinți, dreptul de încredințare asupra minorului al unuia, al celuilalt sau al ambilor părinți – în ceea ce privește unele drepturi parțiale de supraveghere (de ex.: alegerea reședinței copilului în funcție de necesitățile sale de trai, administrarea avutului său, dreptul la îngrijire, reprezentarea sa legală) – să fie recunoscut.

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

- În toate spețele care se referă și la răspunderea părintească, deci și în orice litigiu de drept privind păstrarea legăturii, instanța judecătorească va putea dispune medierea (procedura de intermediere) obligatorie (și nu doar să o propună părților în cauză!).

- Probabil că în lipsa unui copil minor comun și în cazul încheierii unei convenții, desfacerea căsătoriei se va putea realiza și în Republica Ungară prin procedura notarială.

- Verosimilă pare și reforma cuprinzătoare a dreptului matrimonial, partizană a diversității în ceea ce privește posibilitatea de a alege regimul comunității de bunuri, și care să aibă în vedere și protecția aceluia mai slab dintre soți.

Aspecte practice ridicate în cadrul seminariilor:

Discuțiile purtate în urma prezentărilor experților invitați la seminarii cât și a atelierelor de lucru organizate au evidențiat o serie de ipoteze în care dispozițiile Regulamentului nu sunt interpretate în mod uniform de instanțe ori care nasc diferite probleme în aplicarea lor. Principalele observații ridicate au privit:

Articolul 10 din Regulament, referitor la competența judecătorească în cazuri de răpire a copilului.

Astfel, în majoritatea spețelor cu care se confruntă judecătorii, încredințarea unui minor este cerută în fața instanței române în cadrul unei cereri de divorț. Art. 42 din Codul familiei (Legea nr. 4/1953, cu modificările și completările ulterioare) prevede că instanța judecătorească va hotărî, odată cu pronunțarea divorțului, căruia dintre părinți vor fi încredințați copiii minori. Aspectul încredințării este judecat din oficiu, în mod automat, împreună cu cererea principală având ca obiect desfacerea căsătoriei.

Pentru a fi atrasă competența instanțelor române într-un caz având ca obiect divorțul, Regulamentul prevede o serie de criterii alternative, la art. 3. Discuții apar atunci când copilul asupra căruia trebuie dispusă încredințarea are reședința obișnuită în alt stat membru și a fost deplasat în România de unul din părinți (același care deschide procesul de divorț cu încredințare în România) fără acordul celuilalt. În acest context a fost concluzionată importanța informațiilor primite din partea Autorității Centrale române în baza art. 16 din Convenția de la Haga, notificare ce ridică în fața instanței române problema aplicării situației de excepție din art. 10 din textul comunitar.

Cu toate acestea, dacă o instanță s-ar pronunța în materia dreptului familiei cu depășirea competențelor prevăzute de Regulamentul în discuție, în momentul în care se solicită recunoașterea efectelor respectivei hotărâri judecătorești pe teritoriul unui alt stat membru, art. 24 din Regulament interzice controlul competenței instanței judecătorești de origine.

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

Articolul 12 din Regulament, referitor la prorogarea de competență

Textul comunitar prevede că instanțele judecătorești din statul membru care exercită competența în temeiul articolului 3 cu privire la o cerere de divorț, de separare de corp sau de anulare a căsătoriei sunt competente în orice chestiune privind răspunderea părintească în legătură cu această cerere atunci când cel puțin unul dintre soți exercită răspunderea părintească față de copil și competența instanțelor a fost acceptată expres sau în orice alt mod neechivoc de către soți și de către titularii răspunderii părintești, la data sesizării instanței judecătorești, iar aceasta este în interesul superior al copilului.

Discuția ridicată în cadrul seminariilor a fost aceea de definire a noțiunii de acceptare expresă și neechivocă a competenței din partea titularilor răspunderii părintești. Se poate încadra neinvocarea excepției de necompetență și începerea dezbaterilor pe fond a procesului într-o astfel de situație? Experții invitați au opinat în sensul că neinvocarea excepției de necompetență a instanței de judecată nu echivalează cu o acceptare neechivocă, ci judecătorul, în baza rolului său activ, ar trebui să pună în discuția părților acest aspect.

Articolul 19 din Regulament, referitor la litispendență și acțiuni complexe

Ipoteza avută în vedere este aceea în care instanța română sesizată cu o cerere de divorț și/sau încredințare deține informații că o cerere cu același obiect s-ar putea afla și pe rolul unei alte instanțe dintr-un stat membru. În acest context s-a pus problema modului în care un judecător poate afla dacă există un caz de litispendență. Posibilitățile în acest scop sunt multiple, depinzând de judecătorul de caz să aleagă modalitatea cea mai potrivită: acesta se poate adresa cu o cerere de informații fie Autorității Centrale (Ministerului Justiției), fie punctului național de contact din cadrul Rețelei Judiciare Europene, fie direct instanței străine, dacă aceasta este cunoscută.

În măsura în care, în urma informațiilor obținute, rezultă că o cerere cu același obiect și între aceleași părți a fost introdusă mai înainte pe rolul unei instanțe străine, atunci în aplicarea dispozițiilor art. 19 din Regulament, instanța română urmează a-și declina competența în favoarea primei. Acest lucru nu înseamnă aplicarea dispozițiilor art. 158 din Codul de Procedură Civilă referitoare la declinarea de competență pe plan intern ce implică transmiterea întregului dosar la prima instanță sesizată, ci va presupune pronunțarea de judecătorul român a unei hotărâri de respingere a cererii ca nefiind de competența instanțelor române. Formularistica prevăzută de Regulament utilizează termenul de „desesizare” (FR), „declararea necompetenței” (IT), „încetare” (ES). Noțiunea de „declinare de competență” utilizată de Regulament ar trebui privită ca având caracter autonom.

În plus, actul comunitar prevede expres posibilitatea părții care a introdus acțiunea la instanța sesizată în al doilea rând să intenteze respectiva acțiune la prima instanță sesizată, din celălalt stat membru.

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

Articolul 23 din Regulament, referitor la motivele de refuz al recunoașterii hotărârii judecătorești în materia răspunderii părintești

Art. 23 lit. b) prevede ca motiv de refuz pentru recunoașterea unei hotărâri judecătorești pronunțate în materia răspunderii părintești situația în care respectiva hotărâre a fost pronunțată fără a-i da copilului posibilitatea de a fi ascultat, încălcându-se astfel normele fundamentale de procedură din statul membru în care se solicită aceasta. Experții germani participanți au precizat că în Germania minorul poate fi audiat începând cu vârsta de 3 ani iar neaudierea copilului ar putea constitui un motiv de refuz al recunoașterii pe teritoriul Germaniei a unei hotărâri judecătorești străine emise în materia răspunderii părintești. În acest context, s-a ridicat problema dispozițiilor legislației române ce prevăd audierea obligatorie a copilului care a împlinit 10 ani. Cu toate acestea, conform art. 24 (2) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, va putea fi ascultat și copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani, dacă autoritatea competentă apreciază că audierea lui este necesară pentru soluționarea cauzei. S-a concluzionat că "audierea copilului", în sensul Regulamentului, s-ar putea realiza, totuși, nu doar în mod direct de către judecătorul de caz, ci și prin intermediul autorității tutelare ori a unor experți (logopezi, limbaj specializat etc.).

Perspective

Noul Cod civil

Prin Legea nr. 287/2009, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 511/24.07.2009 a fost adoptat noul Cod civil român, ce are ca dată prefigurată de intrare în vigoare 1 octombrie 2011. Reforma sistemului juridic românesc în acest domeniu va fi însemnată, noul Cod civil valorificând experiența reformelor recente în domeniul dreptului civil realizate de alte state (Italia, Franța, Olanda, Spania), dar și prevederile din instrumente de drept european și internaționale.

În materia dreptului familiei, principalele modificări aduse de noul Cod civil sunt următoarele:

- Soții vor avea posibilitatea de a alege între regimul comunității legale, cel al comunității convenționale sau cel al separației de bunuri. Spre deosebire de actuala reglementare, cei care nu vor dori să li se aplice comunitatea legală vor putea încheia convenții matrimoniale. În timpul regimului comunității, bunurile comune pot fi împărțite, în tot sau în parte, prin bună învoială, prin act încheiat în formă autentică notarială sau pe cale judecătorească;
- Divorțul se va putea realiza pe cale administrativă sau prin procedură notarială;

Project financed by the
EUROPEAN UNION, under the
CIVIL JUSTICE PROGRAMME

- În privința autorității părintești, se instituie regula conform căreia aceasta se va exercita împreună de ambii părinți, chiar și atunci când sunt divorțați. Această reglementare expresă vine în sensul majorității legislațiilor străine care prevăd existența unui drept de încredințare comun asupra unui minor, iar încredințarea exclusivă reprezentând excepția;
- Este definită noțiunea de “reședință obișnuită”, anume aceea din statul în care persoana își are locuința sau așezarea principală, chiar dacă nu a îndeplinit formalitățile legale de înregistrare. Pentru determinarea locuinței sau așezării principale vor fi avute în vedere acele circumstanțe personale și profesionale care indică legături durabile cu acel stat sau intenția de a stabili asemenea legături. Dovada reședinței obișnuite se va putea face cu orice mijloc de probă.

Convenția de la Haga din 1996 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurilor privind protecția copiilor.

Această Convenție a fost ratificată prin Legea nr. 361/2007 și va intra în vigoare pe teritoriul României începând cu data de 1 ianuarie 2011. Republica Ungară a aderat la Convenție mai înainte. În privința Republicii Ungare, aceasta a intrat în vigoare la 1 mai 2006.

Normele sale privesc, în principal, determinarea statului ale cărui autorități sunt competente să ia măsurile de protecție a persoanei sau a bunurilor copilului, determinarea legii aplicabile de către aceste autorități în exercițiul competenței lor, determinarea legii aplicabile răspunderii părintești dar și asigurarea recunoașterii și executării unor asemenea măsuri de protecție în toate statele contractante. Convenția va reprezenta un instrument util pentru securitatea juridică a cauzelor de dreptul familiei cu element de extraneitate, prin stabilirea unor norme uniforme privind legea aplicabilă a acestor cauze.